

Jeg håper inderlig at du, riksantikvar Jørn Holme, setter en stopper for Bjarne Melgaards byggeprosjekt på Ekely.

Dette grenser til miljø- og kulturkriminalitet

Debatt

Per Maning
kunstfotograf

Kjære riksantikvar Bjørn Holme.

Jeg skriver et åpent brev til deg, på vegne av mange. Etter at Byantikvaren nå har gått fra «nei» til «ja» til oppføring av Bjarne Melgaards dødshus på Ekely, vil saken nå havne på ditt bord.

Jeg er kunstfotograf og har siden 2004 bodd og jobbet i min bolig i Ekely Kunstnerkoloni.

Den aktuelle tomten er fredet etter kulturminnevernloven. Mange - både i Norge og utenlands - er bekymret for hvordan området vil bli med Melgaards såkalte dødshus, «A House to Die in». Vi er stadig flere som ønsker å bevare den siste rest av Edvard Munchs vinteratelier og natur på Ekely.

Jeg tør å bruke sterke ord: Dette grenser til miljø- og kulturkriminalitet.

Frykter skade på vegetasjonen

Det nye forslaget, som Byantikvaren er positiv til, er kun ubetydelig endret over jorden. Prosjektet under jorden er så å si uendret, og det er ved store utgravinger inne i selve kollen at de ødeleggende inngrep vil få store, negative miljømessige konsekvenser. Risikoen er stor for at en uthuling av kollen vil komme til å drenerer og etter hvert tørke den, slik at dette påfører vegetasjonen store, varige skader.

Inngrepet starter nemlig ved foten av kollen, hvor man skal sprengre dypt inn i fjellet, tvers gjennom det fredete området, for å lage et underjordisk atelier ed mere.

Inspirert av skogen

Historien om Ekely starter med Munch, som bodde og arbeidet her fra 1916 til sin død i 1944. To år etter kjøpte Oslo kommune eiendommen. Målet med kunstnerkolonien var å tilby trygge bo- og arbeidsforhold for norske kunstnere, som ofte levde under kummerlige kår. De første beboerne flyttet inn i 1951.

Ekely kunstnerkoloni er en liten, men vital kulturinstitusjon i seg selv, en bortgjemt liten oase på Oslo vest. Her, innimellom bydelens mange næringsbygg og prangende eneboliger, ligger kunstnerkolonien diskret og lavmælt. Tre rolige gater, 44 små hus med atelier og hager, samt det store vinteratelieret hvor Edvard Munch en gang sto og malte. På kollen der Melgaard-prosjektet er planlagt - i Munch-skogen - fant kunstneren inspirasjon til mange av sine berømte verk.

Kollen er delvis fredet

Ekely ble fredet i 1997. Det er altså midt oppi denne kunstneroasen, som har oppstått i Munchs ånd, og der hans sjel og tankegods fortsatt er til å ta og føle på, at de kapitalistiske kreftene - representert ved Selvaagbygg AS og dets arkitekter - nå frontkolliderer med forkjempere for kultur, natur, miljø og bevaring.

Kikkutkollen ble også delvis fredet av

Det er sterke følelser og meninger knyttet til Bjarne Melgaards byggeprosjekt på Ekely. Denne modellen, Utsikt fra over Ekely, har fått samtykke fra Byantikvaren. Munchs Vinteratelier ligger nederst i bildet, mens «A House to Die in» er det svarte bygget tvers overfor. Det er forslått at det utradisjonelle bygget skal ligge ved et vannspeil, som vises som et grått felt. Adkomsten er planlagt via tunnel fra St. Georgs vei som slynger seg rundt Kikkutkollen. FOTO: MODELL/ILLUSTRASJON: SNØHETTA

Riksantikvaren i 1997, fordi den har stor betydning for bevaring av miljøet hvor Edvard Munch levde og arbeidet store deler av sitt liv, og fordi mange av Munchs naturmotiver er hentet herfra. Flere av eiketrærne fra Munchs tid står her. Den andre halvparten av kollen er regulert til friluftsområde.

Munch forandret sin motivkrets da han bosatte seg på Ekely. Trærne og skogen skiftet karakter fra å være kulisse til å bli billedmessige objekter. Mange kjente malerier av Munch har nettopp Kikkutkollen med i motivet. Det vil derfor være en nasjonal og internasjonal skandale om kollen blir vandalisert. At Melgaard selv har uttalt at han aldri kommer til å bo og leve i huset, og langt mindre arbeide der, understreker ytterligere mitt poeng.

I denne saken blir nå Melgaards og utbyggers interesser trumfet igjennom mot Munchs skog og Ekely-beboernes landskap, som vi daglig har glede og nytte av. På samme måte som vår store billedkunstner er en gave til alle kunstinteresserte over hele verden, så er også området hvor Munch levde og malte en kulturskatt.

Fredning og byggeforbud

Det er viktig å understreke at vår motstand ikke handler om smak, om hva som er god eller dårlig kunst eller arkitektur. Bjarne Melgaard er i sannhet en av våre

beste kunstnere, og den som kanskje er best kjent utenfor Norges grenser.

Mitt hovedpoeng er: Tomten er fredet fordi den er en del av vår felles kulturarv. Hva er poenget med fredning med totalt byggeforbud, hvis det enkelt kan omgjøres? Hva slags presedens kan dette skape rundt andre, fredede kulturminner. Er det virkelig en berikelse for en hovedstad og kulturnasjon å bygge et bolighus med tunell på en fredet eiendom?

I bakhodet ligger også frykten for at en dispensasjon fra fredning vil åpne opp for tomteeiers årelange, våte drømmer om boligfortetting på tilgrensede arealer på den privateide tomten. Med de ytterligere belastninger det vil kunne påføre vernede kulturminner i området.

Som kunstner her på Ekely føler jeg det som min plikt å bidra til å ivareta det som er igjen av naturen, friluftsområdet og arven etter Edvard Munch.

I ettertid anses det som en stor, nasjonal og internasjonal skandale at Munchs bolighus på Ekely ble jevnet med jorden i 1960. I utlandet himler man med øynene over at det går an kvitte seg med noe så kulturhistorisk viktig, som er ugjenkallelig.

Vi bør lære av historien. Skal vi fortsette å skusle bort det vi har igjen av Munchs fredede natur?

Jeg håper innstendig at du, riksantikvar Jørn Holme, setter en stopper for dette.